

เอกสารผลงานลำดับที่ 2

เรื่อง

การศึกษาระบบการจัดการเพื่อพัฒนามาตรฐานแรงงานไทย

(มทร. 8001-2546)

กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ : ภาคการผลิต

โดย

นายรัชชัย อูราสุข

ผู้ขอรับการประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านแรงงานสัมพันธ์

(นักวิชาการแรงงาน 9 ชช)

ตำแหน่งเลขที่ 609

กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

กระทรวงแรงงาน

14276

บทคัดย่อ

การศึกษาระบบการจัดการเพื่อพัฒนามาตรฐานแรงงานไทย (มรท. 8001 – 2546) กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบภาคการผลิต มีวัตถุประสงค์ด้วยกัน 3 ประการกล่าวคือ

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมการนำเอามาตรฐานแรงงานไทย ความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจไทย (มรท 8001 – 2546) ไปปรับใช้กับสถานประกอบการ ที่ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกหรือเกี่ยวเนื่องกับการส่งออก วิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และสถานประกอบการขนาดเล็ก (SMEs)

2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการนำเอามาตรฐานแรงงานไทย ความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจไทย (มรท 8001 – 2546) ไปปรับใช้กับสถานประกอบการที่ผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกหรือเกี่ยวเนื่องกับการส่งออก วิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และสถานประกอบการขนาดเล็ก (SMEs)

3. เพื่อนำเอาผลการศึกษานำร่องใช้โครงการพัฒนามาตรฐานแรงงานไทยเพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมสุขภาพ ความปลอดภัย และการจัดการสิ่งแวดล้อมในวิสาหกิจชุมชน (OTOP) และสถานประกอบการขนาดเล็ก (SMEs) ไปถอดเป็นบทเรียน

ซึ่งวิธีการศึกษาจะนำเอาโครงการพัฒนามาตรฐานแรงงานไทย ความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจไทย (มรท 8001 – 2546) เพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมสุขภาพ ความปลอดภัย และการจัดการสิ่งแวดล้อมในวิสาหกิจชุมชนหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล (OTOP) และวิสาหกิจขนาดย่อม (เล็ก – SMEs) เป็นการนำร่อง

ผู้ขอรับการประเมิน ได้ดำเนินการศึกษาในฐานะผู้ได้รับมอบหมายให้นำเอาโครงการพัฒนามาตรฐานแรงงานไทย ความรับผิดชอบทางสังคมของธุรกิจไทย (มรท 8001 – 2546) เพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมสุขภาพ ความปลอดภัย และการจัดการสิ่งแวดล้อมในวิสาหกิจชุมชนหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล (OTOP) และสถานประกอบการขนาดเล็ก (SMEs) เป็นการนำร่องเพียงผู้เดียว ตั้งแต่เริ่มต้นจนแล้วเสร็จ โดยได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ภาวคิที่เกี่ยวข้องในภาคสนาม เอกสารที่เกี่ยวข้อง กำหนดแผนงาน ขั้นตอนและวิธีการทำงานด้วยตนเอง โดยนำเอาข้อกำหนดทุกข้อกำหนดในมาตรฐานแรงงานไทยมาปรับใช้

ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่าการจะนำเอามาตรฐานแรงงานไทยไปปรับใช้กับสถานประกอบการที่ได้กระจายงานไปให้กลุ่มแรงงานนอกระบบทำ หรือจะปรับใช้กับวิสาหกิจชุมชนหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล (OTOP) และสถานประกอบการขนาดเล็ก (SMEs) ให้ได้รับผลสำเร็จ รวมถึงการแก้ไขปัญหาค่าอุปสรรคในการดำเนินการที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการไปพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้ได้นั้นจะขึ้นอยู่กับนายจ้างผู้เป็นเจ้าของสถานประกอบการเป็นสำคัญ หรือหากไม่ใช่เงื่อนไขดังกล่าว แต่ก็อาจจะผลสำเร็จได้เช่นกัน หากนายจ้างเจ้าของสถานประกอบการถูกคู่ค้ากำหนดเงื่อนไขหรือบังคับให้ต้องทำมาตรฐานแรงงานใดมาตรฐานแรงงานหนึ่ง ที่บริษัทคู่ค้าให้การยอมรับ ซึ่งในเรื่องนี้ผู้ขอรับการประเมินได้ประสบกับตัวเอง ในขณะที่ ผู้ขอรับการประเมินกำลังดำเนินการจัดสัมมนาครั้งหนึ่งที่นิคมอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ รายละเอียดในเรื่องนี้จะปรากฏจากบทสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการรายหนึ่งที่ได้กล่าวถึงการใช้แรงงานเด็ก และเรื่องการใช้แรงงานเด็กเป็นข้อกำหนดข้อหนึ่งในจำนวน 12 ข้อของมาตรฐานแรงงานไทย

อนึ่ง การศึกษาระบบการจัดการเพื่อพัฒนามาตรฐานแรงงานไทย (มรท. 8001-2546) กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบภาคการผลิต ผู้ขอรับการประเมินเชื่อการดำเนินการศึกษาดังกล่าวยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ การถอดบทเรียนจากการศึกษาก็เป็นเพียงจุดเริ่มต้นที่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักควรที่จะได้ทำการศึกษาในเชิงลึกต่อไป

คำนำ

เป็นที่เข้าใจกันดีว่าสถานการณ์การค้าโลกในรอบหลายสิบปีที่ผ่านมา มีอิทธิพลต่อประเทศต่าง ๆ ให้เกิดการรวมกลุ่มกันทั้งในรูปของเขตการค้าเสรี (Free Trade Areas) หรือกลุ่มประเทศที่เป็นเขตประชาคมเศรษฐกิจ (EU) รวมถึงการเกิดการรวมตัวของประเทศที่เป็นผู้นำเศรษฐกิจโลก (G8) ผู้ประกอบกิจการที่เป็นเจ้าของสินค้าที่มีชื่อเสียงที่ประกอบกิจการในประเทศของตนได้รับผลกระทบโดยตรงต่อการจ้างแรงงานเพื่อผลิตสินค้าที่มีต้นทุนสูง ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการจ่ายค่าจ้างค่าตอบแทนให้กับแรงงานในราคาที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการลดต้นทุนในส่วนนี้ ผู้ประกอบกิจการที่เป็นเจ้าของสินค้าที่มีชื่อเสียงจึงหันไปว่าจ้างแรงงานในภูมิภาคอื่นที่มีค่าจ้างแรงงานราคาถูกกว่าผลิตแทนรวมถึงในประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นแหล่งหนึ่งที่ได้รับจ้างผลิตสินค้าที่มีชื่อเสียงของโลก มีการใช้แรงงานนอกระบบ(ผู้รับงานไปทำที่บ้าน)เป็นจำนวนมากในการผลิตชิ้นงาน ที่กระจายงานออกไปสู่กลุ่มแรงงานนอกระบบที่มีอยู่ในชนบทห่างไกล กลุ่มแรงงานนอกระบบเหล่านี้เมื่อปี 2540 ประมาณกันว่ามีอยู่กว่า 10 ล้านคน มีสภาพการทำงานที่เลว ไม่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้ค่าจ้างค่าตอบแทนจากการทำงานต่ำกว่ากฎหมายกำหนด ซึ่งประเด็นปัญหาเหล่านี้ ทำให้ผู้ประกอบกิจการเจ้าของสินค้าถูกต่อต้านจากผู้บริโภค และในขณะเดียวกันก็เริ่มมีการใช้จรรยาบรรณ (Code of Ethics) หรือมาตรฐานแรงงานมาเป็นข้อกำหนดในการปฏิบัติต่อแรงงานเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ โดยเหตุนี้จึงเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ขอรับการประเมินสนใจที่จะทำการศึกษาระบบการจัดการเพื่อพัฒนามาตรฐานแรงงาน (มรท.8001-2546) กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบภาคการผลิต มาตั้งแต่ปี 2547 เรื่อยมา และเมื่อมีโอกาสจึงได้เข้าร่วมกิจกรรมในการศึกษากับมูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ (Homenet Thailand) โดยได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส)

การศึกษาระบบการจัดการเพื่อพัฒนามาตรฐานแรงงาน (มรท.8001-2546) กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบผู้ขอรับการประเมินทำการศึกษาโดยใช้

วิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และวิสาหกิจขนาดเล็ก(SMEs) และกลุ่มแรงงานนอกระบบที่คัดเลือกให้เป็นกลุ่มเป้าหมายมาทำการวิเคราะห์เพื่อประเมินว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดที่จํานำเอามาตรฐานแรงงานไทย (มรท. 8001-2546) ไปปรับใช้การดำเนินการศึกษาในเรื่องนี้ผู้ขอรับการประเมินได้นำเอาแนวคิดทฤษฎี องค์ความรู้ที่มี ไปประยุกต์ใช้เท่าที่เห็นว่ามีเหมาะสมและจำเป็นและผลการศึกษาในครั้งนี้ผู้ขอรับการประเมินได้จัดทำเป็นบทเรียนซึ่งปรากฏอยู่ในภาคผนวกแล้ว

เอกสารวิชาการฉบับนี้ ผู้ขอรับการประเมินคาดว่าจะประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาและมีหน้าที่รับผิดชอบทุกระดับของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าส่งออกหรือเกี่ยวเนื่องกับการส่งออก ตลอดจนวิสาหกิจชุมชนหนึ่งวิสาหกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์(OTOP) และวิสาหกิจขนาดเล็ก (SMEs) และกลุ่มแรงงานนอกระบบ ตลอดจนผู้สนใจศึกษาทั่วไป

รัชชัย อูราสุข

5 กันยายน 2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ค
สารบัญ	จ
สารบัญภาคผนวก	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	19
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	20
1.4 วิธีการศึกษา	20
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	20
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง	22
2.1 แนวคิดและทฤษฎี	22
2.2 องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง	32
2.3 ขอบเขตและการนำไปใช้	42
2.4 ความสำคัญและความจำเป็นในการนำมาตรฐานแรงงานไทยมาปรับใช้	43
บทที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล การเลือกกลุ่มเป้าหมาย และการดำเนินการโครงการ	46
3.1 กระบวนการดำเนินงานและการเก็บข้อมูล	46
3.2 วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย	46
3.3 การดำเนินการ โครงการ	54
3.4 การติดตามและประเมินผลแต่ละกิจกรรมย่อย	69
3.5 สรุปผลและจัดจ้างที่ปรึกษา	70

สารบัญภาคผนวก

ภาคผนวก 1	เอกสารการรับเชิญไปร่วมประชุมและเป็นวิทยากร ปี 2547
ภาคผนวก 2	เอกสารการรับเชิญไปร่วมประชุมและเป็นวิทยากร ปี 2548
ภาคผนวก 3	เอกสารแผนงาน / โครงการ / ผลการดำเนินงาน ปีที่ 3
ภาคผนวก 4	เอกสารการถอดบทเรียน โครงการพัฒนามาตรฐานแรงงานไทย (มรท.) กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบและซีดี สัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานเด็ก ในสถานประกอบการ เพื่อใช้ประกอบการเชิญชวนวิสาหกิจ ชุมชน ฯ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และ SMEs